

Sygn. akt I ACa 874/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSA Anna Cesarz</i>
Sędziowie:	<i>SSA Tomasz Szabelski</i> <i>SSO del. Alicja Bielan (spr.)</i>
Protokolant:	st. sekr. sądowy Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2012 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa ***W. S. i M. S.***

przeciwko ***(...) Spółce Akcyjnej w W.***

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 19 kwietnia 2012 r. sygn. akt II C 112/12

1. ***oddala apelację;***

2. ***zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powodów W. S. i M. S. kwotę po 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.***

Sygn. akt I ACa 874/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki W. S. oraz powoda M. S. kwoty po 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 listopada 2011 r. tytułem odszkodowania za pogorszenie ich sytuacji życiowej oraz kwoty po 25.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 listopada 2011 r. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a w pozostałej części powództwa oddalił, zasądając od pozwanego na rzecz powódki i powoda tytułem zwrotu kosztów procesu kwoty po 8.117 zł.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, a których istotne elementy przedstawiają się następująco:

W dniu 15 czerwca 2011 r. w C. koło R., położonej na terenie woj. (...), S. S. uległ wypadkowi komunikacyjnemu, w wyniku którego poniósł śmierć na miejscu. Sprawca wypadku był objęty ochroną ubezpieczeniową pozwanego (...) S.A. w W. w ramach obowiązkowego ubezpieczenia OC.

Tragicznie zmarły S. S. był synem powódki W. S. i powoda M. S.. Zamieszkiwał z nimi od urodzenia na terenie gospodarstwa rolnego, które powodowie przekazali mu w 2010 r. Od tego czasu prowadził je samodzielnie, w ramach czego obsiewał pola, hodował świny i krowy, dokonywał napraw sprzętu rolniczego. Dwa razy do roku sprzedawał tuczniaki, w wyniku czego osiągał dochód w wysokości 6.000 - 9.000 zł. Nadto na bieżąco sprzedawał mleko, z tytułu czego osiągał dochód w kwocie 800 - 1.000 zł miesięcznie. Oprócz prowadzenia gospodarstwa rolnego, powód pracował w firmie (...) na podstawie umowy zlecenia i z tego tytułu otrzymywał wynagrodzenie w kwocie około 1.600 - 2.000 zł miesięcznie. Wszystkimi osiąganymi dochodami dzielił się z rodzicami. W przeszłości zamierzał powiększyć gospodarstwo. W chwili śmierci S. S. miał 36 lat, był kawalerem. Przed śmiercią planował założenie rodziny. Jego narzeczona zginęła wraz z nim w przedmiotowym wypadku komunikacyjnym.

Po śmierci S. S. gospodarstwo rolne przejął drugi syn powodów – D. S., zamieszkujący na tej samej posesji, w sąsiednim domu, wraz z żoną i dwójką dzieci. Z racji wykonywania pracy zawodowej i związanym z tym brakiem czasu, D. S. sprzedał większość zwierząt hodowlanych, co skutkowało zmniejszeniem osiąganego dochodu z gospodarstwa. Z uwagi na wiek powodowie nie pracują już w gospodarstwie rolnym. W chwili obecnej jest ono prowadzone prawie w całości na własne potrzeby D. S., który praktycznie nie dzieli się dochodami z rodzicami. Gospodarstwo nie otrzymuje dopłat z Unii Europejskiej.

Po śmierci S. S. powodowie bardzo ciężko przeżywali śmierć syna, a w konsekwencji utracili chęć do życia. Ich ból był spotęgowany faktem, że S. S. był człowiekiem pracowitym, uczynnym, życzliwym, lubianym, religijnym oraz prowadzącym przykładowy styl życia. Z uwagi na zły stan psychiczny, powódka leczyła się u lekarza psychiatry, który rozpoznał u niej zaburzenia depresyjne i zaordynował leki antydepresyjne, które powódka zażywa do chwili obecnej. Miesięczny koszt terapii wynosi 70 zł. Powód z kolei przyjmuje leki uspokajające i nasercowe. Powódka cierpi także na schorzenia kardiologiczne i endokrynologiczne, przeszła również operację usunięcia żylaków.

W piśmie z dnia 10 października 2011 r. powodowie dokonali zgłoszenia szkody pozwanemu wzywając go do zapłaty w terminie do 15 listopada 2011 r. na rzecz każdego z nich kwoty po 80.000 zł tytułem stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej w związku ze śmiercią syna oraz kwoty po 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane w związku z tym ból i cierpienie.

W toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił na rzecz każdego z powodów kwoty po 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, odmawiając wypłaty odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej.

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne, Sąd I instancji uznał, że sumy przyznane powodom tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia w postępowaniu likwidacyjnym są niewystarczające dla zaspokojenia ich roszczeń z tego tytułu. Sąd meriti wskazał na fakt, że zmarły był synem powodów, a jednocześnie był z nimi związany silnymi więzami uczuciowymi, zwłaszcza że wspólnie z nimi zamieszkiwał i prowadził gospodarstwo rolne. Jednocześnie syn powodów dzielił się z nimi osiąganymi dochodami i w ten sposób w znacznym stopniu przyczyniał się do zaspokojenia ich potrzeb bytowych. Po jego śmierci gospodarstwo zostało przejęte przez drugiego z synów, który jednak zdecydował się na redukcję hodowli zwierząt i produkcji mleka, co skutkowało znacznym ograniczeniem osiąganym z niego dochodów. W tym stanie rzeczy, wobec faktu, że powodowie utrzymują się z niskich świadczeń emerytalnych, śmierć S. S. spowodowała znaczne pogorszenie ich sytuacji materialnej. Nadto zmarły stanowił dla powodów emocjonalne oparcie, a jego postawa i życiowe plany wskazywały, że w przyszłości mogliby oni otrzymywać od niego opiekę w razie

choroby czy niedoleństwa wywołanego podeszłym wiekiem. Jego śmierć pozostawiła trwale następstwa w psychice powodów, powodując u powodki zaburzenia depresyjne, a u powoda konieczność wsparcia farmakologicznego. W konsekwencji śmierć syna przełożyła się na obniżenie komfortu życia powodów, odebrała im poczucie stabilizacji i miała negatywny wpływ na ich aktywność życiową. Nie wpłynęła jednak na wykluczenie możliwości ich codziennego funkcjonowania.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd I instancji uwzględnił w całości żądania powodów zasądzenia na rzecz każdego z nich kwot po 40.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się ich sytuacji życiowej po śmierci syna, oraz uznał, że powodom należy się dodatkowo kwota po 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną w jej wyniku krzywdę. Dalej idące żądanie powodów zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia Sąd I instancji uznał za wygórowane na tle panujących stosunków majątkowych i społecznych i nieadekwatne do rozmiaru poniesionej przez nich rzeczywistej krzywdy.

Od powyższego wyroku pozwany wniósł apelację w części zasądzonej na rzecz każdego z powodów tytułem odszkodowania za pogorszenie ich sytuacji życiowej po śmierci syna kwoty przewyższające 15.000 zł na rzecz każdego z nich, tj. w zakresie kwot po 25 000 złotych dla każdego. Nadto pozwany zaskarżył orzeczenia w zakresie zasądzonych na rzecz powodów kosztów postępowania wskazując, że nastąpiło to bez uwzględnienia okoliczności częściowego przegrania przez nich sporu.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności obrazę art. 446 § 3 k.c. przez przyjęcie, że stosowną kwotą odszkodowania dla powodów w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej po śmierci syna jest kwota po 40 000 złotych; naruszenie przepisów prawa procesowego, a w szczególności obrazę art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd meriti oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny, bez jego wszechstronnego rozważenia w oparciu o zasady logiki i doświadczenia życiowego i przyjęcie, że obecna sytuacja majątkowa obojga powodów wskutek śmierci syna uległa znacznemu pogorszeniu; sprzeczność istotnych ustaleń Sądu meriti leżących u podstaw uwzględnienia powództwa z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym poprzez przyjęcie, że przed śmiercią S. S. w ramach gospodarstwa rolnego hodował świnię i krowy, a nadto w ramach otrzymywanego wynagrodzenia z tytułu zawartej umowy zlecenia otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 1.600 – 2.000 złotych miesięcznie; obrazę art. 380 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. i art. 245 k.p.c. przez oddalenie wniosku dowodowego strony pozwanej o zwrócenie się do firmy (...) o nadesłanie zaświadczenia o uzyskiwanych przez S. S. zarobkach przed śmiercią; obrazę art. 100 k.p.c. przez nierozdzielnie stosunkowe kosztów zastępstwa procesowego z uwagi na częściowe uwzględnienie powództwa.

W konsekwencji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części zaskarżonej i oddalenie powództwa w tym zakresie w stosunku do pozwanego (...) S.A. Oddział w Ł. i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego (...) S.A. kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Łodzi.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy podnieść, iż Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjął je za własne, nie znajdując w świetle zgromadzonego materiału dowodowego podstaw do poczynienia ustaleń odmiennych.

Odnośnie zarzutu obrazy art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd meriti oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny, bez jego wszechstronnego rozważenia w oparciu o zasady logiki i doświadczenia życiowego, należy wskazać, że apelujący nie precyzuje, które dowody zostały przez Sąd Okręgowy ocenione w sposób dowolny i jakie fragmenty materiału dowodowego miałyby doprowadzić Sąd do wniosków odmiennych. Trudno natomiast nie zauważyć pewnych cech dowolności zarzutów apelacyjnych, bowiem nie precyzują one konkretnych uchybień, a apelujący nie ustosunkowuje się do wskazanych przez Sąd I instancji przesłanek przyjęcia, że obecna

sytuacja majątkowa obojga powodów wskutek śmierci syna uległa znacznemu pogorszeniu. Sąd Okręgowy wskazał szereg okoliczności, które według jego oceny przesądzają o przyjęciu, że pogorszenie sytuacji życiowej powodów jest nie tylko obiektywnie namacalne i związane przyczynowo ze śmiercią syna, ale przedstawia się jako znaczne, a więc przekraczające zwykłe ramy odczuć i życiowych konsekwencji. Nie można również podzielić zarzutu skarżącego, że Sąd meriti ustalając wysokość odszkodowania z art. 446§3 k.c. wziął pod uwagę cierpienia moralne będące następstwem śmierci poszkodowanego, a więc krzywdę o charakterze niemajątkowym. Wszystkie przytoczone w motywach zaskarżonego wyroku podstawy zasądzenia odszkodowania mają charakter szkody majątkowej.

Podobnie należało ocenić zarzut sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającej na przyjęciu, że przed śmiercią S. S. w ramach gospodarstwa rolnego hodował świnie i krowy, a nadto w ramach otrzymywanego wynagrodzenia z tytułu zawartej umowy zlecenia otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 1.600 – 2.000 złotych miesięcznie. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań synowej powodów I. S. oraz powodów M. S. i W. S. jednoznacznie wynika, że powód hodował w ramach prowadzenia gospodarstwa rolnego trzodę chlewną i krowy, jak również pracował dodatkowo w ramach umowy zlecenia, z którego to tytułu osiągał dochód w granicach 1.600 – 2.000 zł. Zeznania te były spójne, logiczne i wzajemnie ze sobą korespondujące. Przeciwno tym zeznaniom pozwany nie przedłożył żadnych dowodów, które by poddawały w wątpliwość ich wiarygodność.

Nie jest przy tym słuszny zarzut pozwanego, że Sąd I instancji niezasadnie oddalił wnioski dowodowe o zwrócenie się do firmy (...) o nadesłanie zaświadczenia o uzyskiwanych przez S. S. zarobkach przed śmiercią. Jak bowiem słusznie podniósł Sąd I instancji w motywach oddalenia przedmiotowego wniosku, ustalenie tego faktu było możliwe na podstawie innych dowodów w postaci zeznań świadka I. S. oraz powodów M. S. i W. S.. W tym stanie rzeczy przeprowadzenie dowodu z przedmiotowego dokumentu nie było konieczne do rozstrzygnięcia sprawy, albowiem dokładne określenie wysokości tych zarobków nie miało istotnego znaczenia, zważywszy na okoliczność, że ustalona przez Sąd I instancji wysokość zarobków S. S. jest realna, jest ona bowiem adekwatna do przeciętnych zarobków pracowniczych.

Odnośnie zarzutu obrazy art. 446 § 3 k.c. przez przyjęcie, że stosowną kwotą odszkodowania dla powodów w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej po śmierci syna jest kwota po 40 000 złotych, należy wskazać, iż niesłuszne jest stanowisko pozwanego, jakoby w wyniku śmierci S. S. nie nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów. Jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego, syn powodów dzielił się z rodzicami uzyskiwanymi przez siebie dochodami, co przy ich niskich świadczeniach emerytalnych stanowiło dla nich znaczną pomoc finansową. Tym samym zasadnie Sąd I instancji uznał, że ich sytuacja życiowa uległa w chwili obecnej znacznemu pogorszeniu. W konsekwencji bowiem przejścia prowadzenia gospodarstwa rolnego przez drugiego syna powodów, nastąpiło znaczne obniżenie dochodów z gospodarstwa, a tym samym zmniejszyło się źródło materialnego wsparcia powodów, powodując znaczne obniżenie ich poziomu bytowej egzystencji.

Jako niezasadny Sąd uznał również zarzut pozwanego obrazy przez Sąd I instancji art. 100 k.p.c. przez nierozdzielenie stosunkowe kosztów zastępstwa procesowego z uwagi na częściowe oddalenie powództwa. Słusznie Sąd I instancji uznał, że zasadność roszczeń powodów uzależniona była w dużym stopniu od sędziowskiej oceny całokształtu sprawy, co – wobec nieznacznego tylko przegrania przez nich sporu – czyniło zasadnym na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. nałożenie na pozwanego obowiązku zwrotu powodom poniesionych przez nich kosztów procesu w całości.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 6 pkt 6) i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).